

GULDVÅG PÅ FILMFESTIVAL

Den norske samtidskunstneren Håkon Guldvåg er invitert som festival-utstillertil filmfestivalen i Haugesund som går av stabelen fra 15.-23. august. Festivalen arrangeres i år for 25. gang.

Kultur

TELLEFSEN TIL FINLAND

Arve Tellefsen og Det Norske Radio Orkester er blant de norske aktørene på en av Finlands viktigste kammermusikk-festivaler denne sommeren. «Musikkfestspelen i Nådendal» arrangeres fra 7.-18. juni.

I MARGEN

En norsk James Blond

ANDERS GJEVER

Forfatteren, journalisten og levementen Øvre Richter Frich (1872-1945), best kjent for sine halv-fascistiske og helrasistiske guttebøker om den blonde nor-

ske kjepte, doktor Jonas Fjeld, skal få sin biografi. Og biografen Christopher Hals Gylseth sier til Dagbladet at mye kritikken Frich fikk på syttitallet, spesielt fra Willy Dahl i dennes bok om populærlitteraturen, er urettferdig: «Setter man en merkelapp på Frich, mister han mange fasetter.»

Mulig det. Men hadde det ikke vært for den blatante rasismen og den pop-fascistiske ideologien som preget Frichs bøker, hadde han neppe vært et obskurt kultfenomen engang i dag. Som Gylseth påpeker holdt han ikke litterært mål, han var en psykologisk grunner forfatter enn Sven «Riverton» Elvestad og i dag virker bøkene neste uleselig som annet enn en oppvisning i pompøs og fordomsfull kraftprosa.

Det som imidlertid gjør Øvre Richter Frich interessant, og som det virker som om Gylseths bok vil kunne ta for seg i større grad enn hva Dahl i sin tid gjorde, er hvordan Frichs holdninger gjenspeilet en allment akseptert samfunnsånd som slett ikke var forbeholdt nazistene eller fascistene. Kasemyttikken og antisemittismen sto svært sterkt i Norge i mellomkrigstiden. På Vinderen styrte Jon Alfred Mjøen – en Venstre-mann – sitt «Biologiske Laboratorium», hvorfra han publiserte boka «Rasehygiene» (Jacob Dybwads Forlag 1938) full av eksempler på «uharmoniske bastardtyper», «forbryteriske slekter» og «den nordiske rases selvødeleggelse» – alt sammen en type kvasivitenskaplig alibi for Frichs forfatterskap.

Ved siden av datidens rasisme er forakt for demokrati og samfunnsnivå det mest slående trekk i Øvre Richter Frichs forfatterskap. Forfatteren næret en beundring for Nietzsche i unge år, ifølge Gylseth, som tidvis ga seg mer morsomme utslag enn den langt nifserase- og blodnystikken. Som når den blonde norske i «Slangeløsten fra Magdala» besværet seg over tidens ånd: «I det hele tatt er vel det moderne samfunnsnivå den venneligste form for tilværelse som finnes. Løgn, faenskap, hykleri og Henrik Ibsen over hele linjen».

Nazismens nyttige idioter

Historieskrivning og politisk lojalitet

På hvilken måte kan en nynazistisk historiker som David Irving fortelle oss noe kvalitativt nytt om nazismen? Etter en nærmest uvirkelig debatt om historisk revisjonisme mangler fortsatt den rent erfaringsbaserte begrunnelse.

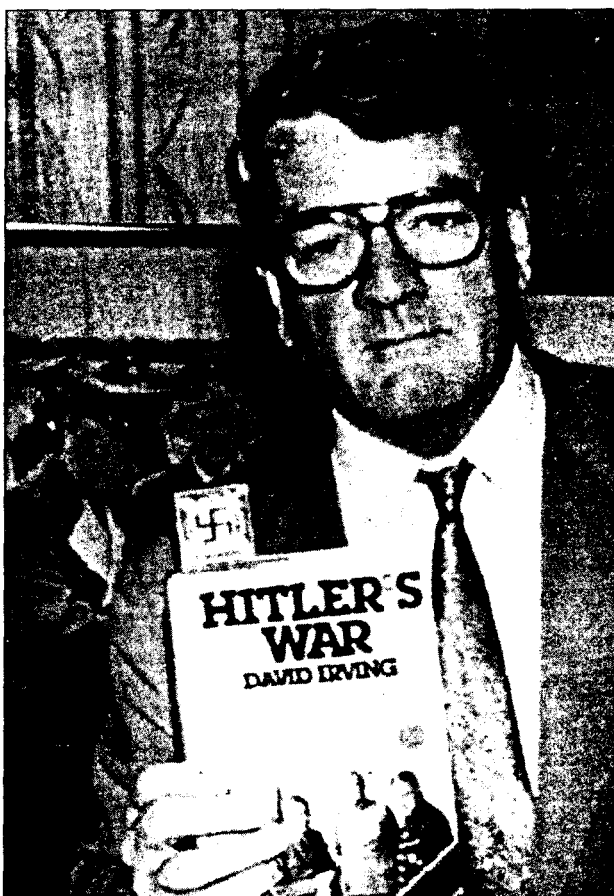
AV PER THORSDALEN

Som en brannfakkel med urovekkende høy temperatur har historikeren Odd-Bjørn Fure tatt initiativ til et offentlig oppgjør med den type journalistikk som lar seg fascinere av nynazistisk historieskrivning. Av mangel på politisk revolt og meningsopprør i en noe tanketom og konform etter-kommunistisk tid, blir avstanden kort til en mentalitet der det å hevde upopulære standpunkt i seg selv blir et adelsmerke.

Fures angrep på Hans Fredrik Dahl har derfor skapt bevegelse både i den norske offentlighet såvel som i det akademiske miljø. Når Dahl etter hvert har blitt drevet på retrett ved å bagatellisere rekkevidden av sine presentasjoner av David Irving som en av nazismeforskningens fremste kildekritikere, skulle vi tro at slike tilbøyeligheter stilet av. I en stil mer katolsk enn paven fortsetter Thorleif Øisang tvert imot å definere en historiefølelse på nazi-Tysklands premisser nærmest som en harmøs «motreformasjon». Likeledes betegnes kritikken av denne perspektivvridde historieskrivning ut fra et individuelt ønske om å «knuse en bestemt fagkollega» eller viljen til å bekjempe «uønskede meninger». (Arbeiderbladet 24. mars).

«Aldri mer», het det i mai-dagene 1945. Men for hvor lang tid framover? For det er det moralske drama vi forholder oss til; til kampen for det demokratiske retts-samfunnets frihet, humanisme og respekt for menneskeverdet. Med svært bred pensel klarer Thorleif Øisang å redusere alvorret bak Odd-Bjørn Fures engasjement ved å sammenligne dette drama med interne maktforhold i norsk etterkrigstid.

Det er beklagelig når filologenes inntogsmarsj i samfunnsdebatten ikke ser den dramatiske forskjellen det er mellom en maktkamp innad i det norske sosialdemokratiet under den kalde krigen og kampen mot fascismen i alt dens vesen. I en tid med økende rasisme og fremmedfrykt hadde mange av oss forventet en mer forsiktig holdning til et av vårt århundres klart største forbrytelse mot men-

David Irving er en totalitær fagteoretiker som ikler seg et ferniss av vitenskapelighet, mener kollokforfatteren. (Foto: NTB-arkiv)

neskeheten. Når Sovjetunionen ikke lenger eksisterer hadde det dessuten vært naturlig å tro at trangen til å fremstille diktatur som et akseptabelt politisk prosjekt ville ligge død for lang tid fremover. Vi kan derfor ikke gjøre annet enn å undres på hvorfor behovet for en revidering av Vest-Europas eget totalitære redselsregime nå plutselig melder sin entré. Den tysk-jødiske flyktningen og samfunnsviteren Hannah Arendt gir oss kanskje både et entydig og meget talende svar. – Diktaturet begynner med de intellektuelles svik.

Thorleif Øisang hevder i samme stil at selv om antallet offer i Holocaust krymper til ynkelig 800.000, så rokker ikke dette ved våre oppfatninger av nazismen. Men er han ikke klar over at denne relativiserte tallforståelsen er en politisk holdning som oppnår applaus fra dagens nynazister? For dersom vi fortrenger vår evne til innlevelse med offeret, så har vi samtidig overskredet en grense som berører vår politiske lojalitet.

I det øyeblikk Holocaust reduseres til et spørsmål om abstrakte tall, reduseres også en del av vår humanitære medmenneskelighet. De som ønsker å endre den politiske symbolverdien av Holocaust, pløyer i realiteten opp et terreng som baner vei for vår egen samtids rasister og ekstrem-nasjonalister. Derfor er ikke kampen mot historisk revisjonisme et spørsmål om uønskede meninger. Det er et spørsmål om å vise ansvar når det gjelder hvilke politiske signaler vi formidler til dagens barn og unge i Norge. Den som lider av trang til å flirte med den totalitære historieskrivning, må derfor tåle å bli stilt til ansvar for de personlige valg den enkelte gjør.

I sin facinasjon over «motreformistiske perspektiver» bruker derfor Øisang den ellers åpne liberale holdningen om perspektiv-rikhet som et skjold for å konstruere en makaber revisjon av rett og galt i vårt eget århundres mest omfattende sivilisasjonssammenbrudd. Dette er ikke et felt hvor vi utfra overfladisk platthet kan henfalle

til å «mekle mellom partene.»

For til syvende og sist dreier denne diskusjonen seg om kritikere for faganalytisk habilitet, eller utfra en sivilisasjonspolitisk kompetanse, i slike fundamentale problemstillinger. For dette er ikke utelukkende spørsmål om statistisk gyldighet, men om grunnleggende eksistensielle betingelser for vår demokratiske og rettsstatlige livsform. Spørsmålet er hva slags moralsk og politisk grenseland vi risikerer å trengte inn i, dersom en erklært ny-nazist som David Irving trekkes inn i varmen som en metodologisk 'comme-il-faut' analytiker uten å ta stilling til de ideologiske motiver som uunnagelig preger Irvings engasjement.

Dette innebærer selvsagt ikke at det etablerte bildet av nazismen og Holocaust må opphøyes til uangrikelig helligdommer for all fremtid. Alle kilder skal diskuteres og all kunnskap skal stilles åpne for granskning. Øisangs bristende presisjonsnivå ligger derimot i hvorvidt totalitære teoretikere overhodet er faglig habile når det gjelder å utvikle noe substansielt holdbart i studiet av totalitarismen, i dette tilfellet av Hitlers 3. rike. Hvis dette blir en akseptert tilnærming i historie og i samfunnsvitenskaplig analyse, hva er da det neste vi kan vente oss?

Rent prinsipielt må vi selvsagt være åpne for å kunne revidere vårt bilde av historien. Det er likevel kvalitativt stor avstand fra å innta et åpent sinn i samsvar med vitenskapelige kriterier, til ukritisk å åpne alle sluser for en aksept av totalitære perspektiver på historiske hendelser. Dersom David Irvings analyser skulle bli allment akseptert i vårt samfunn, ville dette i realiteten kreve et diktatur hvor vår politiske lojalitet var sammenfallende med det regimet som led nederlag i Berlin i mai 1945.

For det er et realpolitisk faktum at det er seierherrene som i hovedsak skriver historien. Alt annet er å bruke vestlige liberale verdier på en absurd og verdi-nihilistisk måte. Det demokratiske retts-samfunnets nazismeforskning er derfor av en kvalitativ høyere orden, enn de tendenser vi kan registrere hos tilhengere av historisk revisjonisme når de gjelder å la seg fascinere av totalitære fagteoretikere som ikler seg et ferniss av vitenskaplighet.

Per Thorsdalen er cand. polit. i statsvitenskap.